

МОН УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(УНУ)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії УНУ
Олена ЯРОШИНСЬКА
28.05.2026

ПРОГРАМА

додаткового вступного випробування для конкурсного відбору для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності за спеціальністю С1
«Економіка та міжнародні економічні відносини»

Голова фахової атестаційної комісії

_____ Руслан МУДРАК

Укладачі: д. е. н., професор Руслан МУДРАК (гарант освітньої програми);
завідувач кафедри економіки, к. е. н., доцент Алла ОСІПОВА; к. е. н., доцент
Людмила СМОЛІЙ

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки, підприємництва та інформаційних технологій (протокол № 5 від 15 травня 2026р.).

Схвалено вченою радою факультету економіки, підприємництва та інформаційних технологій (протокол № 6 від 18 травня 2026р.).

ЗМІСТ

Вступ	4
Перелік питань для підготовки до фахового іспиту	4
Критерії оцінювання підготовленості вступників	8
Список рекомендованої літератури	9

ВСТУП

Програма додаткового вступного випробування призначена для осіб, які вступають до аспірантури Уманського національного університету садівництва зі спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини» на основі ступеня магістра та освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, здобутого за іншою спеціальністю (напрямом підготовки). Вступ таких осіб можливий за умови успішного проходження додаткових вступних випробувань з урахуванням середнього бала відповідного диплома.

Додаткове вступне випробування проводиться у формі співбесіди, має кваліфікаційний характер та передує іспиту з іноземної мови та фаховому вступному випробуванню. Для оцінки загального рівня володіння програмним матеріалом вступнику пропонують 3 питання із нижче наведеного переліку. Основні положення відповіді вступник стисло конспектує письмово на бланку для проведення співбесіди, а потім усно відповідає. За результатами відповіді оцінюється загальний рівень володіння програмним матеріалом і приймається рішення про допуск його до складання вступних фахових випробувань до аспірантури зі спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ДОДАТКОВИХ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

1. Корисність в економічній теорії і проблема її виміру.
2. Закон спадної граничної корисності блага.
3. Оптимізація вибору споживача на основі кардиналістської теорії.
4. Оптимізація вибору споживача на основі ординалістського підходу
5. Криві байдужості, їх властивості.
6. Гранична норма заміщення благ.
7. Бюджетне обмеження споживача.
8. Реакція споживача на зміну його доходу.
9. Реакція споживача на зміну ціни товару.
10. Ефект заміщення та ефект доходу.
11. Попит і закон попиту. Фактори, що впливають на попит.
12. Пропозиція і закон пропозиції. Фактори, що впливають на пропозицію.
13. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага.
14. Вплив змін попиту й пропозиції на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку.
15. Поняття про надлишок споживача і надлишок виробника.
16. Еластичність попиту і пропонування.
17. Фактори впливу на еластичність попиту і пропонування.
18. Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система.
19. Поняття виробничої функції
20. Виробнича функція з одним змінним фактором. Сукупний, середній та граничний продукт змінного фактора виробництва.

21. Двофакторна виробнича функція. Ізокванта.
22. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат і прибутку.
23. Витрати виробництва в короткостроковому періоді.
24. Витрати виробництва в довгостроковому періоді. Ізокоста.
25. Оптимум виробника. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна, економічна інтерпретація.
26. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми.
27. Зростаючий, постійний та спадний ефект масштабу.
28. Модель ринку досконалої конкуренції та її характеристики.
29. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції.
30. Ринкова поведінка підприємства в короткостроковому періоді за умов досконалої конкуренції.
31. Ринок досконалої конкуренції в довгостроковому періоді.
32. Ефективність ринку досконалої конкуренції.
33. Різновиди монополій. Діагностування монопольної влади.
34. Монопольний ринок у короткостроковому періоді.
35. Монопольний ринок у довгостроковому періоді.
36. Досягнення та утримання ринкової влади. Монополія.
37. Порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків.
38. Характерні риси олігополії.
39. Моделі олігополістичного ціноутворення
40. Нецінова конкуренція (монополістична конкуренція та олігополія).
41. Ефективність олігополії у порівнянні з іншими ринковими структурами.
42. Ознаки і поширення монополістичної конкуренції.
43. Ринкова поведінка монополістичного конкурента.
44. Ефективність монополістичної конкуренції.
45. Порівняльна характеристика олігополії та досконалої конкуренції.
46. Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва.
47. Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту.
48. Монопольний похідний попит.
49. Попит на працю за умови досконало конкурентного ринку ресурсів.
50. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.
51. Ринкове пропонування праці на досконало конкурентному ринку.
52. Ринок праці з недосконалою конкуренцією.
53. Двостороння (двобічна) монополія та визначення реального рівня заробітної плати.
54. Капітал як фактор виробництва.
55. Попит та пропонування капіталу. Вибір у часі.
56. Попит та пропонування капіталу. Показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.
57. Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.
58. Загальна та часткова рівноваги. Взаємозалежність ринків.
59. Ефективність у споживанні та обміні. Діаграма Еджворта.

60. Неспроможність ринку і необхідність державного втручання в економіку.
61. Назвіть та дайте характеристику основній проблемі суспільства та макроекономічної науки.
62. Дайте визначення матеріальним потребам. Опишіть види матеріальних потреб.
63. Опишіть головний спосіб вирішення основної проблеми суспільства/
64. Наведіть характеристику основних типів економічних систем. Деталізуйте їх переваги та недоліки.
65. Опишіть основні риси ринкової економіки, переваги та недоліки. В чому різниця між ринковим та державним регулюванням економіки?
66. Зобразіть схематично та поясніть особливості економічного кругообігу в умовах приватної, змішаної та відкритої економіки.
67. Дайте визначення та приведіть методику розрахунку ВВП, ВВП. Поясніть різницю між ВВП та ВНП. Опишіть методи визначення ВВП. Номінальний та реальний ВВП.
68. Охарактеризуйте основні риси тіньової економіки. Чому тіньова економіка є негативним явищем? Методи боротьби з тіньовою економікою.
69. Опишіть циклічність як основну характерну рису процесу відтворення.
70. Опишіть економічний цикл та дайте характеристику його фазам.
71. Охарактеризуйте довготривалість та періодичність економічних циклів. Опишіть фактори, які зумовлюють циклічність економіки.
72. Дайте характеристику довгим хвилям в економіці.
73. Охарактеризуйте суть та напрямки антициклічної політики держави.
74. Охарактеризуйте складові елементи ринкового механізму у їх взаємозв'язку. Функції ринку та умови його ефективного функціонування.
75. Дайте визначення сукупного попиту. Класичний та кейнсіанський підхід при визначенні факторів впливу на сукупний попит.
76. Дайте визначення сукупній пропозиції. Форма кривої сукупної пропозиції у залежності від часового проміжку. Фактори впливу на зміщення кривої сукупної пропозиції.
77. Опишіть споживання як компонент сукупних видатків. Заощадження. Фактори впливу на споживання та заощадження, характер впливу.
78. Охарактеризуйте співвідношення між споживанням та заощадженням в складі доходів.
79. Опишіть інвестиції як найбільш мінливий компонент сукупних видатків. Що є джерелом інвестицій?
80. Дайте визначення відсотковим та невідсотковим факторам впливу на попит на інвестиції. Мінливість інвестицій.
81. Поясніть зв'язок між попитом на гроші як активи та відсотковою ставкою. Що таке ціна грошей і як вона встановлюється?
82. Опишіть класичний підхід що до здатності ринкового механізму до саморегулювання та з позицій кейнсіанської теорії піддайте його критичному аналізу.
83. Опишіть вплив інвестицій на рівноважний ВВП. Дайте визначення та оха-

- рактизуйте особливість дії мультиплікатора.
84. Поясніть особливості рівноважного ВВП та ВВП в умовах повної зайнятості.
Рецесійний та інфляційний розриви: яка між ними різниця.
 85. Охарактеризуйте мультиплікатор інвестицій. Як проявляється ефект мультиплікатора?
 86. Поясніть в чому проявляється об'єктивна необхідність державного регулювання економіки. Опишіть класичну та кейнсіанську позицію щодо місця та ролі держави у регулюванні народногосподарських процесів.
 87. Поясніть суть та межу державного втручання в економіку. Від чого вона залежить ?
 88. Опишіть довгострокове, короткострокове, пряме та непряме регулювання економіки.
 89. Опишіть правові регулятори, їх зміст та роль в економіці. 90. Дайте повну характеристику адміністративним регуляторам. 91. Опишіть систему економічних регуляторів.
 92. Розкрийте суть бюджетного регулювання економіки. Місце податків у регулюванні економіки.
 93. Опишіть споживання як компонент сукупних видатків; дайте характеристику заощадженням. Класичний та кейнсіанський підхід у визначенні факторів впливу на споживання та заощадження.
 94. Дайте характеристику основним принципам класичної теорії макроекономічного регулювання. В чому її недоліки та переваги.
 95. Опишіть основні принципи кейнсіанської теорії макроекономічного регулювання. Переваги та недоліки теорії Кейнса.
 96. Дайте визначення фіскальній політиці. Види фіскальної політики. В чому їхні особливості та особливості їхнього впливу на економіку ?
 97. Поясніть функції, які виконує фіскальна політика [стабілізаційна та бюджетна]. В чому полягає основна проблема макроекономічного регулювання та шляхи її розв'язання.
 98. Проаналізуйте, що таке раціональна межа оподаткування. Яка теорія описує вплив фіскальної політики на сукупну пропозицію ? Крива Лаффера.
 99. Проаналізуйте основні концепції щодо кінцевої мети фіскальної політики.
 100. Способи покриття дефіциту державного бюджету - суть, переваги та недоліки.
 101. Опишіть попит на гроші та його види. Назвіть фактори впливу на попит на гроші в залежності від його виду.
 102. Опишіть явище економічного зростання та його мету. Національне багатство, його рух.
 103. Опишіть модель економічного зростання Солоу.
 104. Поясніть необхідність державного регулювання цін.
 105. Розкрийте суть, види та типи інфляції, методику розрахунку темпів інфляції. Концептуальні підходи щодо першопричин інфляції.
 106. Поясніть явище інфляції попиту та інфляції витрат, фактори впливу, еко-

- номічні та соціальні наслідки.
107. Проаналізуйте соціально-економічні наслідки інфляції. Опишіть систему державних антиінфляційних інструментів.
 108. Дайте визначення структури економіки. Види структурних пропорцій, їх особливість. Поясніть причини виникнення структурних криз. Основні напрямки структурної перебудови української економіки.
 109. Поясніть як впливає різка зміна курсу національної валюти на експортно-імпортні операції. Переваги та недоліки вступу України до СОТ.
 110. Дайте визначення безробіттю. Якими показниками вимірюється безробіття ? Які є види безробіття. Чи можлива в економіці повна зайнятість ? Вплив безробіття на обсяг національного виробництва.
 111. Охарактеризуйте типи економічного зростання. Фактори, які впливають на економічне зростання.
 112. Поясніть, що представляє собою диференціація доходів. Обґрунтуйте критичне співвідношення. Що таке бідність ? Прожитковий мінімум.
 113. Опишіть систему соціального захисту населення: соціальне страхування та державна допомога.
 114. Охарактеризуйте показник «індекс вартості життя». Соціальні компенсатори.
 115. Поясніть чому відбувається міжнародна торгівля. Що таке абсолютна та порівняльна перевага ?
 116. Поясніть чому існує економічна нерівність. В чому полягає проблема розподілу доходів. Крива Лоренцо.
 117. Поясніть економічну ефективність експортно-імпортних операцій. Як вони впливають на результати діяльності макросистеми ?
 118. Дайте визначення основним напрямкам державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Чи можливе абсолютне спрацювання теорії порівняльних переваг в сучасних умовах ? Поясніть
 119. Дайте визначення валютного ринку. Що таке валютний курс і як він визначається ?
 120. Дайте визначення ринку праці, опишіть основні елементи його структури та інфраструктури. Особливості попиту та пропозиції на ринку праці.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВСТУПНИКІВ

Додаткове вступне випробування має кваліфікаційний характер та передуює іспиту з іноземної мови й фаховому вступному випробуванню. Додаткове вступне випробування оцінюється за двобальною шкалою - склав/не склав. Для успішного складання додаткового вступного випробування і допуску до фахового вступного випробування вступник повинен продемонструвати розуміння основних положень питань програми та правильно відповісти не менш, як на 2 питання. У випадку, якщо вступник не склав додаткове вступне випробування, він не допускається до складання фахового

вступного випробування та вступного іспиту з іноземної мови, і втрачає право брати участь у конкурсному відборі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Аналітична економія: Макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2-х кн.* Кн. 2: Мікроекономіка; за ред. С.М. Панчишина. 2-ге вид., випр. і доп. К.: «Знання», 2014. 390с.
2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. *Макроекономіка: Підручник*; за ред. В.Д. Базилевича. 4-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 743 с.
3. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. *Макроекономіка: Навчальний посібник.* Вид. 2-ге, доп. К.: Атіка, 2009. - 368с.
4. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. *Ринкова економіка: основні поняття і категорії.* К.: Знання, 2008. 263 с.
5. Гальчинський А. *Теорія грошей. Навчально-методичний посібник.* К.: Основи, 2001. 411 с.
6. Грантківська Г.Е., Косік А.Ф. *Макроекономіка. Навчальний посібник.* К.: Центр учбової літератури, 2019. 672с.
7. *Економічна теорія: Політекономія: Підручник*; за ред. В.Д.Базилевича. 7-ме вид., стер. К.: Знання-Прес, 2008. 719 с.
8. *Економічна теорія: навчальний посібник, 2-ге видання*; за заг. ред. Л.С. Шевченко. Х.: Право, 2019. 268с.
9. *Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник*; Е. М. Забарна, О. М. Козакова, Н. О. Задорожнюк, Н. І. Волкова, В. А. Чередниченко. Херсон : Олді-Плюс, 2020. 410 с.
10. Єщенко П.С., Кваснюк Б.Є., Бірюков О.А. *Нова модель держави.* Слов'янськ. 2002. 194 с.
11. Косік А., Гронтківська Г. *Мікроекономіка: практикум.* К.: Центр навчальної літератури, 2019. 418с.
12. Касьяненко Л.М. *Економічна теорія: навчальний посібник.* К.: Центр учбової літератури, 2019. 224с.
13. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. *Макроекономіка.* Л.: Просвіта, 1997. 328 с.
14. Манків Г. *Макроекономіка. Підручник для ВНЗ.* Пер. з англ. К. : Основи 2000. 588 с.
15. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. *Мікроекономіка: Навчальний посібник*; за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. Івано-Франківськ: «ЛілеяНВ», 2015. 348 с.
16. Панчишин С.М. *Макроекономіка: Навч. посіб. для студентів ВНЗ. 2-ге вид.* К.: Либідь, 2002. 616 с.
17. Панчишин С., Островерх П., Грабинська І. *Аналітична економія. Макроекономіка і мікроекономіка. Підручник у 2 книгах. Книга 1. Вступ до макроекономіки.* К.: Апріорі, 2020. 648с.

18. Рудий М., Жебка В. *Мікроекономіка*. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 360с.
19. *Податкова політика України: стан, проблеми, перспективи: Монографія*; за ред. З.С.Варналія. К.: Заня Україна, 2008. 675 с.
20. Радіонова І.Ф. *Макроекономіка: теорія та політика: Підручник*. К.: Таксон, 2004. 348 с.
21. Самюелсон П.Л., Нордгауз В.Д. *Макроекономіка*: Пер. з англ. К.: Основи, 1995. - 573 с.
22. Базілінська О.Я., Мініна О.В. *Мікроекономіка: Навчальний посібник*. К.: Центр навчальної літератури, 2004.
23. Безугла В.О., Постіл І.І. *Мікроекономіка: Навчальний посібник*. К.: Центр учбової літератури, 2007.
24. Горошко М.Ф., Кулішов В.В. *Мікроекономіка: Тести. Ситуації. Задачі: Навчальний посібник*; за ред. В.В. Кулішова. К.: Ельга, Ніка Центр, 2003.
25. Кушнір В.С. *Мікро- та макроекономіка: Навчальний посібник*. К.: Центр навчальної літератури, 2006.
26. *Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник*; Будаговська С., Кілієвич О., Луніна І. У 2-х частинах. К.: Основи, 2001.
27. *Мікроекономіка: Навчальний посібник*; Г.Е. Гронтовська; А.Ф. Косік. 2-ге видання, перероблене та доповнене. К.: Центр учбової літератури, 2008.
28. *Мікроекономіка: Навчальний посібник*; М.І. Звєряков; Л.Я. Коноводченко; В. В. Мащевська. О.: Пальміра, 2006.
29. Осіпова А.А., Ревуцька А.О., Смолій Л.В., Фротер О.С., Андрусак Н.О., Мудрак Р.П., Пенькова О.Г., Цимбалюк Ю.А., Костюк В.С., Непочатенко З.В. *Економічна теорія: навч. посіб.* / за ред. А.О. Ревуцької. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2025. 388с.